Białystok, dnia 20 grudnia 2021 r.

Prof. dr hab. Agnieszka Malarewicz – Jakubów
Katedra Prawa Cywilnego i Handlowego
Wydział Prawa
Uniwersytetu w Białymstoku

Recenzja rozprawy doktorskiej

Mgr Michała Gornowicza

„Prawne aspekty funkcjonowania monistycznego modelu zarządzania spółką europejską”.

Spółka europejska (*Societas Europaea*) stanowi podmiot, który pozwala przedsiębiorcom w optymalny sposób działać i prowadzić działalność gospodarczą na terenie całej Unii Europejskiej. Spółka ta jest formą prowadzenia działalności o zasięgu europejskim. Dzięki temu przedsiębiorcy zyskują możliwość swobodnego przenoszenia jej siedziby do każdego państwa wspólnoty, bez potrzeby przeprowadzania postępowania likwidacyjnego. Co za tym idzie, przedsiębiorca prowadzący taką spółkę ma dowolność w wyborze opodatkowania – korzysta z systemu podatkowego państwa, do którego przeniesie siedzibę. Przedmiotem recenzowanej rozprawy jest analiza funkcjonowania monistycznego modelu zarządzania spółką europejską. Autor temat formułuje jako „Prawne aspekty funkcjonowania monistycznego modelu zarządzania spółką europejską”. W tym kontekście rozważa zakres pojęć monistycznego i dualistycznego modelu funkcjonowania spółki europejskiej w polskim systemie prawnym, wskazując na ewolucję koncepcji spółki europejskiej, istotę monistycznego i dualistycznego modelu zarządzania spółkami, charakter prawny rady administrującej i zarządu, uprawnienia rady administrującej i zarządu, organizację rady dyrektorów i zarządu, a także odpowiedzialność członków rady administrującej oraz członków zarządu i rady nadzorczej. Przy analizie tych zagadnień Autor wskazuje na dwupoziomowy model zarządzania, jako rodzaj bazy porównawczej. W dalszej części pracy badane są aspekty przede wszystkim modelu monistycznego. Autor ocenia znaczenie monistycznego modelu zarządzania spółką europejską poprzez ustalenie stopnia wykorzystania tej formy w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Kolejno, analizie poddaje regulacje prawne monistycznego modelu zarządzania w krajach, w których zarejestrowanych jest najwięcej spółek europejskich, a mianowicie: Wielkiej

Brytanii, Republice Czeskiej oraz Niemczech. Rozważania te zmierzają do udzielenia odpowiedzi na pytanie: czy znaczna liczba tych spółek jest wynikiem obecnego kształtu przepisów legislacyjnych, czy też spowodowana jest pozaprawnymi przyczynami (s. 13 rozprawy). W dalszej części pracy Autor porównuje polskie regulacje monistycznego modelu funkcjonowania spółki europejskiej z europejskimi rozwiązaniami normatywnymi. W pierwszej kolejności, wskazuje czynniki wpływające na wybór modelu zarządzania spółką europejską w Czechach oraz w Niemczech. Ciekawe są, przedstawione przez Autora, wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w funkcjonujących w Polsce spółkach europejskich. Autor szuka także przyczyny małej popularności spółki europejskiej w Polsce na tle Wielkiej Brytanii, Czech oraz Niemiec. Autor wskazuje na wykorzystanie metody prawnoporównawczej do oceny polskich regulacji normatywnych monistycznego modelu zarządzania spółką europejską. Autor w dysertacji proponuje, aby rozwiązania dotyczące funkcjonowania monistycznego modelu zarządzania prostą spółką akcyjną mogły znaleźć zastosowanie do spółki europejskiej.

Jak słusznie wskazuje Autor, przystąpienie Polski do Unii Europejskiej skutkowało koniecznością uchwalenia przepisów prawa krajowego uzupełniających treść Rozporządzenie Rady (WE) nr 2157/2001. Wyrazem realizacji podjętych przez Polskę zobowiązań było zainicjowanie prac zmierzających do uchwalenia ustawy o spółce europejskiej. W dniu 4 marca 2005 r. uchwalono ustawę o spółce europejskiej, która stanowi wykonanie postanowień wynikających z treści Rozporządzenia Rady (WE) nr 2157/2001, obowiązującego państwa członkowskie od dnia 8 października 2004 r. Autor wskazuje, że zainteresowanie spółką europejską teoretyków prawa wynika głównie z faktu, iż wprowadzenie jej do polskiego porządku prawnego stwarza przedsiębiorcom możliwość transgranicznego funkcjonowania. Jednym z obszarów, który wymagał doprecyzowania był nieznany wówczas w polskim systemie prawnym monistyczny model zarządzania. Zdaniem Autora, złożoność monistycznego modelu zarządzania spółką europejską podkreśla fakt, że jest on regulowany częściowo przepisami rangi prawa europejskiego, a także częściowo przepisami prawa polskiego. Autor wybór tematu rozprawy uzasadnia brakiem jednej zwartej publikacji dotyczącej monistycznego modelu zarządzania spółką europejską, poszerzeniem wiedzy na temat zarządzania spółką europejską wśród teoretyków prawa oraz praktyków rozważających podjęcie działalności gospodarczej w tej formie oraz analizą poziomu wykorzystania spółki europejskiej w obrocie gospodarczym (s. 11).

Mając powyższe na uwadze, wybór tematu dysertacji i poddanie go dogłębnej analizie prawnej jest w pełni zasadny.

Autor sformułował pięć problemów badawczych, w postaci pytań:

1. Czy w obowiązującej ustawie o spółce europejskiej i przepisach unijnych rozwiązania normatywne dotyczące monistycznego modelu zarządzania spółką stanowią równoważne rozwiązania w stosunku do modelu dualistycznego?
2. Jakie czynniki sprawiają, że monistyczny model zarządzania spółką w Polsce prawie nie jest stosowany?
3. Które z rozwiązań normatywnych dotyczących monistycznego modelu zarządzania spółką przyjętych w systemach prawnych wybranych państw członkowskich UE mogłyby zostać zastosowane w polskich spółkach?
4. Czy modyfikacja rozwiązań normatywnych dotyczących monistycznego modelu zarządzania, mogłaby spowodować wzrost zainteresowania przedsiębiorców zakładaniem tego typu SE w Polsce?
5. Czy przepisy regulujące monistyczny sposób zarządzania stanowią wystarczające rozwiązania w praktyce?

Autor stawia także tezy, odpowiadające wskazanym problemom badawczym. Podaje, że pomimo, że oba modele są przewidziane nie tylko w rozporządzeniu UE, a także w ustawie o spółce europejskiej, monistyczny model zarządzania spółką europejską w praktyce nie jest jednakowo dostępny dla przedsiębiorców, jak model dualistyczny. Następnie, że jedną z najważniejszych przyczyn niewykorzystywania w Polsce monistycznego modelu zarządzania spółką jest brak wystarczających regulacji oraz wiedzy przedsiębiorców dotyczących tego modelu w polskim systemie prawnym. Dlatego regulacje te powinny znaleźć zastosowanie we wszystkich spółkach kapitałowych k.s.h., a nie wyłącznie w prostej spółce akcyjnej. W dalszej kolejności, że polskie ustawodawstwo powinno uszczegółowić regulacje prawne dotyczące monistycznego modelu zarządzania, w szczególności w przedmiocie wprowadzenia kryteriów wyboru kandydatów do rady administrującej, zakresu delegowanych na rzecz dyrektorów wykonawczych kompetencji, mechanizmów monitorowania kondycji finansowej spółek europejskich celem zapewnienia im wypłacalności, pozwalającej uniknąć ryzyka upadłości. Następnie wskazuje, że doświadczenia krajów, w których ustawodawstwo krajowe równorzędnie reguluje oba modele zarządzania spółką wskazują, że jest to czynnik sprzyjający wzrostowi

zainteresowania prowadzeniem działalności gospodarczej w formie SE. Jako ostatnią tezę formułuje taką, zgodnie z treścią której przepisy na gruncie prawa polskiego są niewystarczające, co może skutkować niewielkim wykorzystaniem przez przedsiębiorców monistycznego modelu zarządzania spółką (s. 13).

Istotnym błędem pracy jest brak głównej tezy badawczej, która stanowiłaby pion analityczny pracy. Główna teza badawcza pozwala na prowadzenie przewodu analitycznego od początku do końca poprzez związek przyczynowo – skutkowy. W pracy brakuje konkretnej tezy, jaką można uznać za główną. Przez to cała analiza w znacznym stopniu jest rozproszona, a poszczególne wnioski, choć stawiane słusznie, w wielu wątkach pozostają niespójne, bo Autor nie wskazuje jaką tezę zamierza w pracy potwierdzić, bądź negować. Ponadto, zdaje się, że teza o wykorzystaniu modelu zarządzania monistycznego we wszystkich spółkach k.s.h., właśnie z powodu braku prowadzenia konsekwentnie jednego przewodu analitycznego, jest przedwczesna. Brakuje bowiem analizy w kontekście cech spółek osobowych i możliwości zastosowania tego modelu w odniesieniu do tej kategorii spółek. Gdyby Autor postawił główną tezę badawczą oraz uzupełnił ją o postawione w pracy pytania badawcze, dysertacja zyskałaby na zupełnej analizie zagadnienia i konsekwencji analitycznej. Pozostaje także wątpliwość, czy wykorzystanie tego modelu we wszystkich spółkach faktycznie miałoby wpływ na świadomość przedsiębiorców? Bowiem skoro Autor uważa, że przyczyną braku popularności spółki europejskiej w Polsce jest m.in. brak świadomości w zakresie monistycznego modelu zarządzania taką spółką, to wydaje się jednak, że wprowadzenie tego modelu we wszystkich spółkach nie sprawi, że przedsiębiorcy staną się bardziej świadomi. Rozumiem, że pozostaje to życzeniem Autora, ale nie logicznie wyprowadzonym i uzasadnionym wnioskiem.

Pomimo to, generalnie postawione tezy badawcze są prawidłowo skorelowane z założeniem badawczym Doktoranta. Założenia badawcze uważam za celowe, uzasadnione i będące dobrym punktem wyjścia do rozważań prowadzonych w rozprawie. Dokonanie analizy w celu potwierdzenia postawionych tez badawczych jest zadaniem niełatwym, ambitnym i ze wszech miar znaczącym. Ranga recenzowanej rozprawy jest znacząca tak z prawnych, jak też z praktycznych względów. Nie mam wątpliwości, że rozprawa ta ma nowatorski charakter, porusza zagadnienia, które nie doczekały jeszcze teoretycznych i koncepcyjnych ujęć. Doktorant podjął temat trudny i ważny. Analiza postawionych w rozprawie pytań jest istotnym problemem badawczym. Podniesione racje zdecydowanie wskazują na pozytywną ocenę wyboru tematu

recenzowanej rozprawy. Wybór tematu uzasadnia też brak w piśmiennictwie prawniczym kompleksowych, aktualnych, analiz dotyczących przedmiotowych w rozprawie kwestii.

II. Ocena zastosowanych metod badawczych: Przeprowadzone w recenzowanej rozprawie rozważania oparte są na różnych metodach badawczych. Autor zastosował w pracy metodę historyczno – prawną, dogmatyczno – prawną, prawnoporównawczą oraz pomocniczo, wykorzystano w pracy badania ankietowe.

Metodę historyczno – prawną wykorzystano w celu poznania ewolucji koncepcji kształtowania się na przestrzeni XX w. idei spółki europejskiej, jej struktury organizacyjnej oraz przeznaczenia.

Metodę dogmatyczno - prawną wykorzystano do wykładni językowej, systemowej oraz celowościowej. Znalazła ona zastosowanie w odniesieniu do badania aktów prawnych relewantnych dla omawianej problematyki, jak również do analizy poglądów doktryny oraz orzecznictwa. Wykładni językowej została poddana w szczególności ustawa o spółce europejskiej regulująca przepisy prawne dotyczące monistycznego modelu zarządzania oraz kodeks spółek handlowych w części dotyczącej spółki akcyjnej. Autor stwierdza, że użycie metody dogmatyczno - prawnej stanowiło asumpt do skorzystania z metody prawnoporównawczej. Jego zdaniem zachodziła potrzeba wykorzystania obu metod jednocześnie.

Przyjętym przez Autora modelem metody prawnoporównawczej jest komparatystyka instytucjonalna, która polega na identyfikacji i porównaniu instytucji pełniących te same lub zbliżone funkcje w regulowaniu danego stosunku prawnego. Wykorzystanie jej pozwoliło na ustalenie, które z przyjętych w innych porządkach prawnych rozwiązań mogłyby znaleźć zastosowanie na gruncie prawa polskiego. W pracy wykorzystano również dane statystyczne pobrane ze strony internetowej *European Company (SE) Database, Andreasa Carlsona, Overview of current state of SE founding in Europe*.

W rozprawie wykorzystano także metodę ankietową. Takie podejście badawcze należy uznać za właściwe dla osiągnięcia celów rozprawy. Zastosowanie tych metod uważam za niezbędne, ale podkreślam, że sposób ich wykorzystania świadczy o nabieraniu dojrzałości badawczej Doktoranta. Stwierdzam, że Doktorant wykazał się umiejętnością posługiwania konkretnymi metodami badawczymi. Generalnie, z treści rozprawy widać, że Autor jest przede

wszystkim entuzjastą analizowanej problematyki. Uważam, że umiejętność prowadzenia badań naukowych i analizy problemów Doktorant przyswoił w zakresie wystarczającym do napisania dysertacji doktorskiej. Doktorant jednak nie pokusił się o wykorzystanie metody prawnoporównawczej w sposób dogłębny i pozwalający na ocenę wad i zalet stosowanych konstrukcji spółki europejskiej w systemach krajów europejskich. Metoda ta została ograniczona do porównania, nie zaś analizy wdrożeniowej.

III. Konstrukcja pracy poświęconej prawnym aspektom funkcjonowania monistycznego modelu zarządzania spółką europejską może być różnie kształtowana. Autor podzielił rozprawę doktorską na trzy części, które rozpoczął „Wprowadzeniem" oraz skonkludował „Podsumowaniem". Myślę, że zasadne byłoby podsumowanie każdej części pracy wnioskami. Ponadto, odnoszę wrażenie, że trzeci rozdział pracy stanowi niejako rozbudowanie rozdziału drugiego. Może warto byłoby, gdyby Autor miał zamiar publikowania dysertacji, ten ostatni rozdział pracy wzbogacić o badania własne, zawierające m.in. analizę wdrożeniową.

„Wprowadzenie" to wartościowa część rozprawy, w której wskazane zostały zagadnienia, jakie Autor będzie rozważał oraz oceniał w poszczególnych rozdziałach. „Wprowadzenie" zawiera wiele trafnych uwag i jest właściwym uzasadnieniem wyboru tematu. We wprowadzeniu do dysertacji Doktorant tłumaczy konieczność przeprowadzenia analizy przedmiotowych zagadnień. Jest to właściwy i klarowny początek rozprawy. Wskazanie przez Autora pytań i wątpliwości dotyczących funkcjonowania regulacji prawnych związanych z funkcjonowaniem monistycznego modelu zarządzania spółką europejską jest poprawnym wprowadzeniem czytelnika w analizowaną problematykę. W tej części pracy powinna być zawarta właśnie wspomniana teza główna pracy.

Za istotną uważam uwagę Autora, iż „(..) działania legislatora krajowego są niewystarczające, bowiem jednopoziomowy model zarządzania powinien być obecnie dostępny we wszystkich rodzajach spółek kapitałowych w polskim systemie prawnym. Realizacja zasygnalizowanego wyżej wniosku pozwoliłaby przedsiębiorcom na swobodny wybór jednego z dwóch alternatywnych modeli zarządzania, dostosowanego do ich indywidualnych potrzeb. Warto poznać, jak na te zagadnienia zapatruje się doktryna prawa obcego i orzecznictwo zagraniczne, których analiza może zostać wykorzystana na gruncie prawa polskiego,

usprawniając tym samym funkcjonowanie analizowanego systemu zarządzania" (s. 10). Koncepcja ta wydaje się ciekawa i wymagająca dalszej dyskusji. Świadczy o potrzebie gruntownego i kompleksowego przeanalizowania dotychczasowego ujęcia przedmiotowej problematyki. Bez wątpienia wymaga od Autora szerszej analizy, ale wybrany kierunek należy uznać za prawidłowy i inspirujący.

Uzasadnia to podjęcie przez Autora ciężaru analizy przedmiotowych zagadnień. Mając to na uwadze, za właściwie sformułowane należy uznać cele rozprawy i sformułowane problemy badawcze. Zasługują one na aprobatę.

IV. Autor w rozdziale I przedstawił ewolucję koncepcji wprowadzenia do europejskiego systemu prawnego przepisów dotyczących spółki europejskiej. Doktorant przedstawił istotę i najważniejsze cechy obu modeli zarządzania spółką kapitałową. W treści tego rozdziału dwupoziomowy model zarządzania został poddany bardziej szczegółowej analizie, bowiem Autor w dalszej części rozprawy koncentruje się na różnych aspektach wykorzystywania systemu monistycznego.

V. Rozdział drugi rozprawy jest oceną znaczenia monistycznego modelu zarządzania poprzez ustalenie stopnia wykorzystania spółki europejskiej w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Kolejno, Autor poddaje analizie regulacje prawne monistycznego modelu zarządzania w krajach, w których zarejestrowanych jest najwięcej spółek europejskich, a mianowicie Wielkiej Brytanii, Republice Czeskiej oraz Niemczech.

VI. Rozdział trzeci zatytułowany jest „Polskie regulacje monistycznego modelu funkcjonowania spółki europejskiej a europejskie rozwiązania normatywne". Jest on poświęcony porównaniu polskich regulacji monistycznego modelu funkcjonowania spółki europejskiej z europejskimi rozwiązaniami normatywnymi. W pierwszej kolejności, Autor wskazał czynniki wpływające na wybór modelu zarządzania spółką europejską w Czechach oraz w Niemczech. Przedstawił również wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w funkcjonujących w Polsce spółkach europejskich. Podjął także bardzo ciekawe i istotne rozważania dotyczące przyczyn małej popularności spółki europejskiej w Polsce na tle Wielkiej Brytanii, Czech oraz Niemiec. Dokonał również prawnoporównawczej oceny polskich regulacji normatywnych monistycznego modelu

Spółki europejskiej. Inspirujące są rozważania Autora na temat możliwości zastosowania rozwiązań dotyczących funkcjonowania monistycznego modelu zarządzania prostą spółką akcyjną w odniesieniu do Spółki europejskiej. W rozdziale tym poruszono problematykę fundamentalną dla tematu rozprawy.

VII. Strona formalna rozprawy (język, przypisy) zasługuje na pozytywną ocenę. Należałoby wyeliminować usterki interpunkcyjne i tzw. literówki, punktory w postaci kropek. Przypisy sporządzone zostały prawidłowo, a powołane w nich pozycje ujęte dokładnie. Bez wątpienia w pracy należy poprawić sposób sporządzenia bibliografii. Bibliografia w dysertacji nie powinna być porządkowana za pomocą punktorów, w tym w szczególności kropek. Najlepszym oznaczeniem są numery, które jednocześnie wskazywałyby na liczbę wykorzystanych źródeł. Ponadto, przy wykorzystaniu metody prawnoporównawczej, źródła obce (zagraniczne) powinny być ujęte odrębnie. Autor w pracy przyjął nagminne posługiwanie się skrótami, m.in. dat, oznaczeń sądów, czy podmiotów, o których pisze. Na etapie rozprawy doktorskiej można jednak pozostać przy pełnych brzmieniach, aby w ten sposób też wzbogacić rangę naukową pracy. Używając skrótów nagminnie praca nabiera formy skryptu. Oczywiście, dostosowując rozprawę doktorską do publikacji, należy ją zmodyfikować pod względem wymogów edytorskich. Na etapie obrony rozprawy, powinna być ona jednak przygotowana w sposób optymalnie rzetelny.

Przedłożona do recenzji rozprawa jest ciekawa, pokazuje umiejętność stawiania przez Doktoranta problemów o dużym znaczeniu prawnym i praktycznym. Jest to praca, z której wiele się dowiedziałam. Na pozytywną ocenę zasługuje uwzględnione w recenzowanej rozprawie piśmiennictwo, akty prawne. Uważam, że dodatkowym atutem rozprawy jest wykorzystanie źródeł obcojęzycznych. Jest to praca poświęcona doniosłemu tematowi, który nie był przedmiotem dogłębnych analiz w piśmiennictwie prawniczym.
W opinii recenzenta zarówno stronę merytoryczną przedstawionej rozprawy doktorskiej, jak i jej wartość naukową ocenić należy pozytywnie.

VIII. Podsumowując, uznać należy, że rozprawa doktorska Magistra Michała Gornowicza, ze względu na trafnie dokonany wybór tematu, rzetelność dokumentacyjną, jak także sprawnie opanowany warsztat badawczy – zasługuje w moim przekonaniu na bardzo dobrą ocenę. Wobec powyższego uważam, że recenzowana rozprawa spełnia wszelkie wymogi stawiane rozprawom doktorskim przez przepisy prawa, dając pełną podstawę do dalszego prowadzenia przewodu doktorskiego Magistra Michała Gornowicza.

Prof. dr hab. Agnieszka Malarewicz – Jakubów